

ב"ה

חג הפסח - הגדה

ברוך המקום – כהקדמה להארבעה בנים

בפיסקא "ברוך המקום כו", נאמרה תיבת "ברוך" ארבע פעמים¹ - בהתאם לכמה ענינים ב"סדר" שהם במספר ארבע, כמו: ארבע כוסות, ארבע קושיות, ובפיסקא זו גופא - "כנגד ארבעה בנים"².

אך צריך להבין: מדוע נאמר "ברוך המקום כו' שנתן תורה כו" דוקא בהקדמה לענין ארבעה הבנים - הרי כל עניני הסדר הם חלק מתורה ומצוות, החל מהתחלת ההגדה שענינה הוא הסיפור ביציאת מצרים, ואם כן, היתה הקדמה זו יכולה להיות גם שם, ולמה נאמרה דוקא כאן?

ויובן בהקדם הנוסח שאומרים בברכת התורה: "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי כל עמך בית ישראל . . לומדי תורתך כו", היינו, שמקשרים את הענין של לימוד התורה עם ענין הבנים.

והענין בזה - כפי שאמרו רבותינו ז"ל³ "כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו תלמיד חכם, שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר⁴ ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם . . מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה", דכיון שישנם שלש דורות שעוסקים בתורה, הנה "החוט המשולש לא במהרה ינתק"⁵ [וכפי שאמר כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר לאחד בקשר ללידת נכדו, שעכשיו שיש לו בני בנים ניתוסף אצלו שלימות, כיון ש"עטרת זקנים בני בנים"⁶], ומזה מובן, שהעובדה שיש בנים שלומדים תורה נוגעת לכללות ענין התורה.

וזהו גם הטעם שהענין ד"ושננתם לבניך"⁷ נקבע בקריאת שמע, שזוהי כללות התורה כולה.

¹ ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תשי"ד ס"י (תו"מ ח"א ע' 193). וש"נ.

² ראה גם תו"מ חנ"ו ע' 126. וש"נ.

³ ב"מ פה, א.

⁴ ישעי' נט, כא.

⁵ קהלת ד, יב.

⁶ משלי יז, ו. וראה גם תו"מ ח"ח ע' 176. וש"נ.

⁷ ואתחנן ו, ז.

ולכן קבעו הפיסקא "ברוך המקום כו" בהקדמה לענין ארבעה הבנים דוקא - כי, בשאר הענינים קשור כל ענין עם פרט אחד מתרי"ג מצוות, ואילו לימוד התורה עם ארבעה הבנים קשור עם כללות ענין התורה (ואף על פי שגם לימוד התורה הוא פרט אחד בתרי"ג מצוות, הרי החיוב הוא ללמוד אודות כל תרי"ג המצוות, ובמילא הרי זה כולל את כל התורה כולה).

וזהו גם הדיוק "ברוך המקום"⁸: כיון שיש להקב"ה כמה שמות, ועד שאמרו חכמינו ז"ל⁹ שבעים שמות יש לו - למה בחרו כאן השם "המקום" דוקא?

...והביאור בזה: "המקום" - קשור עם מקום גשמי שבעולם הזה, ששם יורדים הנשמות להתלבש בגופים, ודוקא שם ישנו הענין דלידת בנים, מה שאין כן במלאכים שאין אצלם פריה ורביה, כפי שאמר להם משה בנוגע לתורה: "מה כתיב בה, כבוד את אביך ואת אמך"¹⁰, אב ואם יש לכם"¹¹... וזהו "ברוך המקום" - ...דוקא כפי שנמשך במקום גשמי, ששם נמצאים ארבע הבנים, כולל גם הבן שהוא ההיפך דחכם - שענין זה אינו שייך באצילות, ששם "לא יגורך רע"¹², כי אם למטה במקום גשמי דוקא - וגם עמו מדברת התורה ועד שפועלת בו שיהיה "בן" כפי רצון התורה.

ועל ידי מעשינו ועבודתינו (שבזה תלויים כל הענינים דלעתיד לבוא¹³) פועלים הענין ד"ברוך" שפירושו המשכה¹⁴ וארבע פעמים ברוך, היינו, שהמשכה היא בכל ארבע העולמות¹⁵.

קטע משיחת ליל ב' דהג הפסח, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תש"ל הוברת ע' 17.

⁸ ראה גם ר"ד ליל ב' דחה"פ (בעתה"סדר") דאשתקד ס"ג (תו"מ חנ"ז ס"ע 57) וש"נ.

⁹ בעה"ט בהעלותך יא, טז.

יתרו כ, יב.¹⁰

¹¹ שבת פט, רע"א

¹² תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג, סע"ג. וש"נ

ראה תניא רפ"ז¹³

¹⁴ ראה תו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ

¹⁵ חסר הסיום (המו"ל)

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעייני הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה